

прийняття потрібних артикуляційних позицій, що забезпечують правильне звучання фонем; безпомилкове використання всіх звуків у різних видах мовлення та здійснення контролю над якістю вимови й відтворення звуків у власному мовленні. Застосування ігрових прийомів роботи дозволило піддослідним швидше включитися в роботу, а також підвищити інтерес до логопедичних занять. Все це позитивно вплинуло на процес подолання недоліків звуковимови.

На прикінцевому етапі дослідження було проведено контрольне обстеження звуковимови звуків [л], [л`] у дітей з якими ми провели корекційну роботу з метою виявлення ефективності розробленої нами методики корекції порушень звуковимови старших дошкільників, а саме була проведена повторна перевірка стану звуковимови у випробовуваних: ізольовано; в словах і у фразах. Слід зазначити, що при наявності позитивної динаміки в обох групах показники дітей експериментальної групи за всіма напрямками обстеження перевищують показники дітей контрольної групи. Результат повторного обстеження звукової сторони мови показав, що порушень звуковимови у дітей експериментальної групи не виявлено, лише у однієї дитини присутнє заміщення [л] на [л`] у самостійній вимові.

Основні висновки: аналіз результатів контрольного етапу експерименту дозволив виявити ефективність запропонованої програми логопедичної роботи по виправленню порушень звуковимови [л], [л`].

ЛІТЕРАТУРА

1. Логопедія. Підручник. / За ред. М.К. Шеремет. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2015. – 776 с.
2. Пожиленко Е.А. Методические рекомендации по постановке у детей звуков [с], [ш], [р], [л]. Пособие для логопедов / Е.А. Пожиленко. – СПб.: КАРО, 2006. – 256 с.
3. Собонович Е. Ф. Нарушение речевого развития у детей и пути их коррекции / Е. Ф. Собонович. – К.: ІСДО, 1995. – 204 с.

Вікторія Орлова,

студентка 4 курсу

Факультету дошкільної, спеціальної та соціальної освіти.

Наук. керівник: **О. В. Ревуцька**, к.пед.н., доцент (БДПУ)

РОЗВИТОК ДРІБНОЇ МОТОРИКИ У ДІТЕЙ ІЗ МОВЛЕННЄВИМИ ПОРУШЕННЯМИ

Актуальність теми. Відомо, що сформованість мовленнєвих умінь та навичок у дітей безпосередньо пов'язана зі станом розвитку дрібної моторики пальців рук. На жаль, зараз є багато дітей, які мають проблеми з розвитком мовлення.

В повсякденному житті більшість дітей зазнають усіляких труднощів при здійсненні тонких рухів рук: порушення регуляції довільних рухів, недостатня координація та чіткість їх виконання, труднощі переключення з

одного руху на інший, автоматизації нового руху, наявність супутніх рухів, зволікання, хаотичність, неузгодженість. У процесі спеціального навчання дітям важко відтворювати певне положення пальців за зразком. Усі ці порушення в моторній сфері обумовлюють труднощі в навчальній діяльності дітей.

Про те, що мануальні дії дитини мають особливий вплив на розвиток, було відомо ще давно. Медики фіксували, що за насиченістю біологічно активними точками й зонами кисть не поступається вуху чи стопі. Рухи пальців рук філогенетично пов'язані з мовленнєвою діяльністю, адже першою формою спілкування первісних людей були жести; особливо важливу роль у цьому відігравала рука – вона давала можливість спілкуватися за допомогою вказівних, оборонних, окреслювальних, погрозливих й інших рухів та жестів, розвинути первинну мову жестів. Пізніше жести почали поєднуватися з вигуками, різними викриками. Рухи пальців рук у людей вдосконалювалися з покоління в покоління, оскільки люди виконували руками все більш тонку та складну роботу. У зв'язку з цим відбувалося збільшення площі рухової проекції кисті руки в людському мозку. Тобто розвиток функції руки та мовлення в людей йшли паралельно, у взаємодії [3].

Ступінь досліджуваності проблеми. Науковці, які досліджували діяльність дитячого мозку, психіку дітей, відмічали великий стимулюючий вплив тонких рухів руки. Наприклад, В. Бехтерев зазначав, що рухи руки взаємопов'язані з мовленням та сприяють його розвитку. А. Лубовський указував на теоретичне та практичне значення розкриття взаємовпливів рухового аналізатора та словесної системи. М. Бернштейн писав, що парадоксальним для педагогів було усвідомлення того, що при рухових діях тренуються не стільки руки, скільки мозок.

О. Мастюковою було виявлено кореляційну залежність між динамікою розвитку мовлення та моторикою у дітей із церебральною патологією на всіх вікових етапах розвитку. На основі досліджень, проведених Л. Фоміною, було виявлено, що мовленнєвий розвиток буде нормальним за умови відповідності розвитку моторики пальців рук віку дитини. Якщо розвиток пальцевої моторики відстає, то мовленнєвий розвиток також затримується, хоча загальна моторика може бути в нормі. Дослідження М. Кольцової, О. Лурія свідчать про те, що у структурі розвитку важливого значення має оцінка рухових порушень, оскільки виключна роль розвитку вищої нервової діяльності та психічних функцій людини в цілому належить руховому аналізатору. М. Кольцова наголошує, що в період підготовки дитини до активного мовлення потрібно розвивати не тільки моторику артикуляційного апарату, а й моторику пальців рук [1].

Вплив мануальних (ручних) дій на розвиток мозку людини був відомий ще у другому столітті до нашої ери в Китаї. Фахівці стверджували, що ігри за участю рук і пальців (типу нашої «Сороки – Білобоки» та інших) призводять до гармонійних відносин тіла і розуму, підтримують мозкові системи в чудовому стані.

Японський лікар Намікосі Токудзіро стверджував, що пальці рук наділені великою кількістю рецепторів, які посилають імпульси в центральну нервову систему людини, а масаж великого пальця підвищує

функціональну активність головного мозку [4].

Сучасні дослідники звертають увагу на необхідність і педагогічну значущість роботи з корекції моторики дітей у комплексі корекційно-розвивальних заходів (Л. Арутюнян, А. Дмитрієв, М. Кольцова, І. Левченко, В. Лубовский, О. Мастюкова, М. Певзнер та ін.).

Мета. Обґрунтувати взаємозв'язок розвитку рухової та комунікативної сфер особистості, надання порад щодо розвитку мовлення дітей через удосконалення рухів дрібних м'язів рук.

Сутність дослідження. Формування правильної вимови у дітей – це складний процес, дитині потрібно навчитися керувати своїми органами мовлення, сприймати звернене до неї мовлення, здійснювати контроль за мовленням оточуючих та власним. Мовлення вдосконалюється під впливом кінестетичних імпульсів від рук, точніше від пальців. Тому в роботі з дітьми (особливо з тими, які вже мають порушення мовлення) велику увагу необхідно приділяти розвитку функції дрібних м'язів рук. Дитина, яка має високий рівень розвитку дрібної моторики, уміє логічно міркувати, у неї на достатньому рівні знаходиться формування активного мовлення, рідше зустрічається порушення звуковимови. Тому тренування рухів пальців і кисті рук є важливим чинником, що стимулює мовленнєвий розвиток дитини, сприяє поліпшенню артикуляційних рухів, підготовці руки до письма й, що не менш важливо, є потужним засобом, що стимулює працездатність кори головного мозку, стимулює розвиток мислення дитини. Рівень розвитку дрібної моторики – один із показників готовності до шкільного навчання. Дитина, яка має високий рівень розвитку дрібної моторики, уміє логічно мислити, у неї достатньо розвинені пам'ять, увага, зв'язне мовлення. Недостатній розвиток дрібної моторики призводить до негативного ставлення до навчання. Саме тому робота з розвитку дрібної моторики повинна починатися задовго до вступу до школи [1].

Існує багато цікавих вправ, форм, методів розвитку дрібної моторики. Серед них:

1. Масаж – щоденний ретельний масаж кистей рук: м'які погладження і розминання кожного пальця, долоні, зовнішньої сторони кисті, передпліччя. Це корисне і приємне заняття, що активізує мовленнєві центри мозку, має позитивний вплив на імунітет, на загальний розвиток і контакт з дитиною.

2. Сухий басейн (квасолеві ванни) – дитина поміщає руки в квасолі і вишукує іграшки. Ефекти: масаж, розвиток координації пальців.

3. Ліплення з різних матеріалів (солоне тісто, пластилін, глина, звичайне тісто). Крім творчого самовираження, малюк розвиває гнучкість і рухливість пальців, сприяючи поліпшенню мовлення.

4. Ігри з крупами: перебирати різні ємності, де перемішані горох і квасоля, а потім і більш дрібні крупи; пересипати і перемішувати крупи, розтирати в руках.

5. Мозаїка – ігри з різними мозаїками також покращують дрібну моторику, розвивають кмітливість, творчі здібності.

6. Пальчикова гімнастика, пальчикові ігри – цим веселим заняттям присвячено багато книг.

7. Шнурівки – чудово розвивають дрібну моторику рук, до того ж

завдяки їм дитина опановує повсякденний практичний навик шнурування черевиків.

8. Ігри з гудзиками і намистинами – нанизування на нитку, застібання гудзиків на петлі, перебирання пальцями бус з гудзиків або намистин. Можна нашити на одну тканину гудзики різних розмірів, а на іншу – різні петлі. Дитина буде тренувати пальчики, одночасно розвиваючи кмітливість і освоюючи поняття великий-маленький.

9. Пазли – барвисті картинки розвинуть уважність, кмітливість, координування роботи очей і кистей, дрібну моторику.

10. Катання долонею олівців, кульок по столу або іншій поверхні: додатковий масаж пальців, поліпшення координації рухів кисті.

Сприятливо впливають на розвиток рухів кисті й пальців руки заняття образотворчою діяльністю (ліплення, малювання, аплікація) і ручною працею (виготовлення виробів з різного матеріалу), робота з ножицями (вирізування по контуру) [2].

Висновки. Таким чином, слід зазначити, що пальці рук забезпечені величезною кількістю рецепторів, які посилають імпульси в центральну нервову систему. Дрібна моторика і артикулювання звуків знаходяться в прямому взаємозв'язку. Чим вище рухова активність, тим краще розвинуто мовлення. Тому і важливо розвивати дрібну моторику рук дитини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Биковець Л. Л. Вплив рухів пальців рук на розумовий та мовленнєвий розвиток дитини дошкільного віку / Л. Л. Биковець // Таврійський вісник освіти. – 2012. – №2. – С. 124–131. Петров
2. Вавилова А. В. Развитие мелкой моторики как средство улучшения речи // Молодой ученый. – 2014. – №5. – С. 495–497
3. Лугова І. Розвиток дрібної моторики пальців рук в учнів шестирічного віку // Початкова школа. – 2008. – №7. – С. 6
4. Краузе Е. Н. Логопедический массаж и артикуляционная гимнастика / Е. Н. Краузе. – СПб. : Корона, 2004. – С. 78

Діана Пічул,
студентка 2 курсу
Факультету дошкільної, соціальної та спеціальної освіти
Наук. керівник: **І. О.Сєчина,** асистент (БДПУ)

ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ ДЕФЕКТОЛОГА З БАТЬКАМИ, ЩО ВИХОВУЮТЬ ДИТИНУ З ВІДХИЛЕННЯМИ У РОЗВИТКУ

Актуальність. Останнім часом спостерігається збільшення кількості дітей із порушеннями у розвитку, труднощами навчання і шкільної адаптації, порушеннями емоційно-вольової сфери та іншими особливостями.

Народження дитини з порушенням розвитку (розумовим, фізичним або психічним) є дуже серйозною проблемою для її родини. У зв'язку з цим часто сім'я переживає гостру кризу, так як стає неможливим колишній